

Przemiany stylu życia polskiej klasy średniej – dwadzieścia lat później. Mechanizmy międzypokoleniowej transmisji stylu życia

Powszechność stosowania w dyskursie publicznym terminów 'klasa średnia' i 'styl życia' jest zaskakująca. Posługują się nimi publicyści, zarówno mediów tradycyjnych, jak i nowych, czy eksperci próbujący wyjaśniać, przy użyciu owych terminów-wytrychów różnorodne procesy i problemy społeczne. W naukowym sensie są to pojęcia interdyscyplinarne, przykuwające uwagę socjologów, ekonomistów, psychologów społecznych, kulturoznawców, etc. Oba są też terminami wieloznacznymi. Na klasę średnią składa się wiele różnych grup społecznych i zawodowych; podobnie styl życia to często rozmyty zestaw praktyk i zachowań bardzo od siebie odległych. Od początku procesu transformacji, w którym miało dojść do utworzenia klasy średniej w Polsce, toczy się dyskusja na temat tego, czy klasa średnia to kategoria społeczna istniejąca realnie, czy też konstruowana dyskursywnie. Projekt ten zakłada użyteczność obu kategorii teoretycznych dla wyjaśniania zjawisk społecznych i jest próbą udzielenia odpowiedzi na to pytanie.

Prawie dwadzieścia lat temu Hanna Palska postawiła pytanie o istnienie klasy: „*czy badając styl życia można 'zlokalizować' (odnaleźć przez charakterystykę tego stylu) (...) klasę średnią?*” (2002: 248). Badaczka zwróciła uwagę, że „*(...) stabilizacja kształtującej się w latach 90-tych mapy stylów życia nastąpi, jak można sądzić, dopiero w następnych pokoleniach*” (2002: 250). Dziś – po dwóch dekadach, a więc po osiągnięciu dorosłości przez kolejne pokolenie – mogę zweryfikować, czy owa 'stabilizacja mapy stylów życia' nastąpiła. Celem projektu jest bowiem dotarcie do - dziś już dorosłych - dzieci osób, które o swoich stylach życia opowiadały w latach 1999-2000.

Głównym celem projektu jest eksploracja mechanizmów międzypokoleniowej transmisji elementów stylu życia klasy średniej w Polsce. Problem dotyczy krystalizowania się klasy średniej poprzez dziedziczenie jej kulturowej odrębności w następnym pokoleniu. Cel ten zostanie zrealizowany za pomocą interpretacji trzech zestawów danych pochodzących z wywiadów z przedstawicielami klasy średniej: (1) ponownej analizie poddane zostaną 35 „starych” wywiadów (zarchiwizowana przez autorkę projektu kolekcja dostępna jest w Archiwum Badań Jakościowych IFiS PAN, <http://www.adj.ifispan.pl/katalog-9>), (2) przeanalizowane zostaną „nowe” wywiady z osobami badanymi prawie 20 lat temu; (3) a także z ich dziećmi. Planowane jest przeprowadzenie 30 pogłębionych wywiadów indywidualnych.

Szczegółowe cele projektu można podsumować następująco:

- 1) uzyskanie odpowiedzi na pytania badawcze: (a) które elementy stylu życia są międzypokoleniowo przekazywane (dziedziczone) i czy są to elementy typowe dla klasy średniej (na podstawie poprzednich badań); (b) jakie pojawiają się nowe elementy stylu życia w pokoleniu "dzieci", czy konsumpcja doświadczeń dominuje nad konsumpcją dóbr, produktów i usług charakterystycznych dla pokolenia "rodziców"; (c) jakie są mechanizmy dziedziczenia stylu życia; (d) w jaki sposób określone elementy stylu życia wpływają na pozycję społeczną badanych;
- 2) stworzenie typologii stylów życia polskiej klasy średniej;
- 3) krytyczny przegląd metodologii rewizyt i reanaliz;
- 4) wspieranie rozwoju kultury dzielenia się danymi w badaniach jakościowych: rozpowszechnianie dobrych praktyk archiwizacji danych oraz prawnych i etycznych kwestii związanych z ich wykorzystaniem.